

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

נשים ונשיות במעגל החיים: בין התיאוריה לקליניקה - 3413

תאריך עדכון אחרון 12-04-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יפה סטוקאר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [yaffa.stokar@mail.huji.ac.il](mailto:yaffa.stokar@mail.huji.ac.il)

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

### תאור כללי של הקורס:

בשנים האחרונות מתפתחת הרפואה המגדרית כתחום חדש המיועד לפתח כלים שונים לאבחנה וטיפול בגברים ונשים. הקורס הנוכחי יתמקד בבריאותן של נשים, החל מגיל הנערות, דרך שלבי הפריון, ועד לסוף תקופת הפוריות, החיים שאחרי, ועד גיל זקנה. בדרך ידונו סוגיות הקשורות במחזור החודשי ודימוי גוף, סוגיות של תכנון משפחה ואל-הורות, אתגרים בפריון, הריון ואובדני הריון, מחלות "נשיות", הבדלים בביטויים של מחלות שכיחות כמו מחלות לב או סרטן, מנופאוזה וזקנה. הסוגיות יוצגו מתוך פרספקטיבה של הרפואה המגדרית, המושתתת על רעיונות מתוך תחומי הרפואה, הסוציולוגיה והפסיכולוגיה.

כל הסוגיות ייבחנו מתוך נקודת מבטן של עובדות סוציאליות הפוגשות בעבודתן נשים המצויות במגוון מצבים שידונו בקורס. כמו-כן יוקדש זמן לבחינת סוגיות האלו מן הזווית האישית ובחינת השפעתן האפשרית על התא המשפחתי מן אותה זווית אישית, אך גם מתוך עמדה מקצועית.

### מטרות הקורס:

1. הקניית ידע בבעיות נבחרות של בריאות פיזית בקרב נשים לאורך החיים, מגיל נערות ועד זקנה, תוך הבנת האפיונים הפיזיים, התנהגותיים ורגשיים הנלווים אליהם, תוך פיתוח רגישות מגדרית בהתאמה.
2. קידום חשיבה ביו-פסיכו-סוציאלית בתכנון התערבות טיפולית עם נשים בהתבסס על עקרונות הרפואה המגדרית בשלבי חיים שונים, ובסביבות טיפוליות שונות.
3. הקניית ידע בבעיות נבחרות בבריאות האישה המשפיעות על התא המשפחתי ועל תפקודו התקין.

### תוצרי למידה

#### בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטיות יכירו סוגיות הקשורות למגדר ובריאותן של נשים.
2. הסטודנטיות ידעו לזהות נושאים אלו בתוך המענים הטיפוליים אותן הן מעניקות למטופלות שלהן.
3. הסטודנטיות ילמדו אודות גישות טיפוליות מותאמות ורלוונטיות למצבים אשר יוצגו לאורך הסמסטר

דרישות נוכחות (%) :  
100

שיטת ההוראה בקורס: קריאת מאמרים, דיון פעיל, הגשת עבודת סיכום

### רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- 1) שיעור היכרות ומבוא לרפואה מגדרית
- 2) המעבר לנשיות- הטייה מגדרית, דימוי גוף והפרעות האכילה בגיל הנערות, וסת והמחזור החודשי
- 3) פריון ואי-פריון- הורות ואל-הורות, תכנון משפחה, התמודדות עם אי-פריון

- (4) הריון- אתגרים בהריון וטוקופוביה
- (5) טראומה בהריון ולידה-PTSD והריון, פגיעות מיניות והריון,
- (6) אובדני הריון, לידות שקטות
- (7) פוסט הריון- דיכאון אחרי לידה, OCD, (פסיכוזת) הנקה ואי-הנקה
- (8) מחלות "נשים"- כאב כרוני, אנדומיטריוזיס, פיברומיאלגיה, מחלות קרדיווסקולריות
- (9) סרטן בנשים- דגש על סרטן השד וסרטנים גניקולוגים
- (10) מנופאוזה וזקנה
- (11) סיכום הקורס

#### חומר חובה לקריאה:

רפואה מגדרית ובריאות האישה

אורטנר, ש. [1974] (2007) "האם היחס בין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות?" בתוך: ינאי, נ., אלאור, ת., לובין, א., נווה, ח. ועמילאל-האוזר, ת. דרכים לחשיבה פמיניסטית - מבוא ללימודי מגדר: מקראה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 25 - 44.

גלזרמן, מ. (2014). הרפואה המגדרית. לקראת המובן מאליו. תל אביב: הוצאת האוניברסיטה המשודרת. פרק 1.

הרמן, ג'. ל. (1992). פרק 1: היסטוריה נשכחת. טראומה והחלמה. ת"א: עם עובד, ספריית אפקים. עמ' 19-49.

ליסנר א. (2011). רפואה מגדרית: האם היא טובה לנשים? המשפט, 16(1-2), 481.

סופר מ., ואולסנדר, ג. (2006). תפקיד הדחק בזיקה שבין מגדר ובריאות. חברה ורווחה כו (2), 197 - 218.

פרידן ב. (1963/2006) הבעיה שאין לה שם. בתוך: באום ואחרות (עורכות). ללמוד פמיניזם: מקראה. עמ' 48-61. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

נערות: הפרעות אכילה, דימוי גוף

גולדין, ס. (2002) "מופעי הגוף הכחוש: הערות על ההיסטוריה החברתית של נראותו". זמנים, גליון 78, עמ' 36-48.

ויצטום, א., שטיין, ד. ולצר, י. (2004). אנורקסיה נרבוזה כתסמונת תלוית תרבות בעידן הגלובליזציה. בתוך ר. לב, ג. צוויקל ונ. ברק (עורכות), שמרי נפשך: בריאות נפשית של נשים בישראל (עמ' 205-228). מכון ברוקדייל.

פלד, ע., לחובר, ע., וקומם, מ. (2017). נערות וגוף בישראל: סקירת ספרות. בתוך ע. לחובר, ע. פלד, ומ. קומם (עורכות), נערות וגופן: מדברות, נוכחות, נסתרות (עמ' 39-11). ירושלים: מאגנס.

תמיר, ט., (2011). דימוי גוף. בתוך תמיר, ט. (עורכת). נשים לגופן. עמ' 25-50.

המעבר לנשיות- וסת

ויסברג, א. (2017). וסת והתנגדות בספרות ההדרכה הישראלית לנערות: הסתרות, חשיפות והדליפות שביניהן. בתוך ע. לחובר, ע. פלד, ומ. קומם (עורכות), נערות וגופן: מדברות, נוכחות, נסתרות (עמ' 257-278). ירושלים: מאגנס.

טבת-דיין, מ. (2023). הסיפור על הדם. פמיניזם כפי שלימדתי את בנותי. הוצאת: מיה טבת דיין. עמ' 19-24.

סיקורל, ע. א., נוי, ס., וילמובסקי, ע., (2017). תמונת מחזור: שדות שיח ופרקטיקות של וסת. בתוך סיקורל, ע. א., נוי, ס., וילמובסקי, ע., ואמיר, ד. (עורכות). תמונת מחזור: עיונים בשיח הווסת בישראל (עמ' 19-54). פורום ספיר לדיון ולחקר תרבות, המכללה האקדמית ספיר.



לידה שקטה. פסיכו-אקטואליה, 2, עמ' 32-39.

לחמי-אפשטיין, א., מזור, א., בשירי, א. (2012). היבטים פסיכולוגיים ונפשיים וטיפול תומך בנשים עם איבודי הריון נשנים. הרפואה, 115(11), 633-637.

ראובן, ח' (30 בדצמבר 2018). מודל טיפולי בלידה שקטה. פסיכולוגיה עברית.  
<https://www.hebpsy.net/articles.asp?id&eq;3761>

סרטל-רביב, ש' (10 ביולי 2016). "לידה שקטה" אינה שקטה, היא דוממת. פסיכולוגיה עברית.  
<https://www.hebpsy.net/articles.asp?id&eq;3445>

Horesh, D., Nukrian, M., & Bialik, Y. (2018). To lose an unborn child: Post-traumatic stress disorder and major depressive disorder following pregnancy loss among Israeli women. *General Hospital Psychiatry*, 53, 95-100.

מצבי פוסט-הריון: דכאון, OCD  
חמד-אגבאריה, א., רוזנפלד, י., (2015). הערך המוסף של טיפול באמנות בנשים ערביות עם סימנים של דיכאון לאחר לידה, הרפואה, 154(9), 568 - 572.  
פרינס-אנגלסמן, ש., צוויקל, ג'., (2021). חוויות הריון ולידה והקשר לתסמיני דיכאון לאחר לידה בקרב נשים מזרמים שונים בחברה החרדית בישראל. חברה ורווחה. מא(2). עמ' 277-294.

Bloch, M., Tevet, M., Onn, R., Fried-Zaig, I., & Aisenberg-Romano, G. (2024). The long-term course and prognosis of postpartum depression: a retrospective longitudinal cohort study. *Archives of Women's Mental Health*, 27(1), 99-107.  
Ferra, I., Bragança, M., & Moreira, R. (2024). Exploring the clinical features of postpartum obsessive-compulsive disorder-a systematic review. *The European Journal of Psychiatry*, 38(1), 100232.  
Miller, L. J. (2002). Postpartum depression. *Jama*, 287(6), 762-765.

מחלות "נשים": קרדיולוגיה, כאב כרוני, פיברומיאלגיה ואנדומיטריוזיס  
ברונר, ג. (2006). תפקוד מיני של נשים עם מחלות כרוניות. הרפואה, 145(ב), 144-116.  
דיין, נ., שורצמן, פ. (2013). התנהגות בריאותית, רפואה מונעת, גילוי מוקדם ופנייה של נשים מהגרות ויוצאות אתיופיה בישראל לשירותי בריאות האישה. הרפואה, 152(1), 34-38.  
פורטר, א. (2017). בריאות לב האישה- מתיאוריה למעשה, הרפואה, 156(4), 246-249.  
פינקלשטיין, ע. (2014). 'אנחנו חיים בעולם האין': נשים חולות מדברות מתוך סבל גופני על עמימות רפואית והכחשה חברתית. סוציולוגיה ישראלית טו(2). 389 - 415.  
רודיק, צ. (2010). האם לנשים כואב אחרת? בתוך: שריד, א., סגל-אנגלצ'ין, ד., וצוויקל, ג' (עורכות). פסיפס גופנפש: בריאות נשים בישראל (עמ' 481 - 504). באר שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.  
Levine, D., & Horesh, D. (2020). Suicidality in fibromyalgia: a systematic review of the literature. *Frontiers in psychiatry*, 11, 535368.

סרטן בנשים

אברהמי, ע. (2013). שחזור שד: זרות מגולמת בגוף. בתוך: מיטל, א., וסתיו, ש. (עורכות). כאב בשר ודם. קובץ מאמרים על הגוף החולה, הסובל, המתענג (עמ' 249 - 268). באר שבע: מכון הקשרים, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, וכנרת, זמורה-ביתן, דביר - מוציאים לאור בע"מ.  
נהרי, מ., ואשכנזי-ארז, צ., (2020). אימהות בצל סרטן השד. פסיכו-אקטואליה, 4, עמ' 56-57.

---

ציון מוזס, ח., רבינוביץ, מ., ותובל-משיח, ר., (2022) "הגוף קורא לי": נרטיבים של מחלימות מסרטן  
שד בישראל. חברה ורווחה, מ"ב(2), עמ' 150-170.

גיל המעבר, מנופאוזה וזקנה  
אמיר, ד., (2011). השנים המאוחרות שלנו. בתוך תמיר, ט. (עורכת). נשים לגופן. עמ' 613-640.  
אמיר, ד., (2017) סיום המחזור: בין "תופעה טבעית" ל"בעיה רפואית". בתוך סיקורל, ע. א., נוי, ס.,  
וילמובסקי, ע., ואמיר, ד. (עורכות). תמונת מחזור: עיונים בשיח הווסת בישראל (עמ' 301-326)  
פורום ספיר לדיון ולחקר תרבות, המכללה האקדמית ספיר.  
ליברמנש ורדי, ר., (2011). אמצע החיים וגיל המעבר. בתוך תמיר, ט. (עורכת). נשים לגופן. עמ'  
591-611.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 90 %  
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %

מידע נוסף / הערות: